

СТАРИНАР

ОРГАН

СРПСКОГ АРХЕОЛОШКОГ ДРУШТВА

НОВОГ РЕДА ГОДИНА III.

1908.

С ДОДАТКОМ СТАРИНАРУ Н. Р. ГОД. III.

УРЕДНИК

Д-р. МИЛОЈЕ М. ВАСИЋ

ЧУВАР НАРОДНОГ МУЗЕЈА

БЕОГРАД

Краљевско Српска Државна Штампарија

1908.

САДРЖАЈ СТАРИНАРА

		стр.
Васић, Д-р М. М.	Препсторијски обредни предмети. Са 18 слика	71
Васић, Д-р М. М.	Први лист једне римске војничке ди- пложе. Са две табле	145
Васић, Д-р М. М.	Вотивна гривна. С једном сликом . .	189
Ђорђевић, Д-р Тих. Р.	Неколико старих српских записа и нат- писа. Са две слике	151
Ђорђевић, Д-р Тих. Р.	Незнано гробље у Жагубици. С јед- ном сликом	161
Жупанић, Д-р Нико	Систем историске антропологије балкан- ских народа. С 20 слика	1
Јовановић, Коста Јов.	Две старе цркве у Космају. С 8 слика	173
Митић, Милан	Аскоси из Винче. С две слике . . .	185
Петковић Д-р Влад. Р.	Фреске из унутрашњег нартекса цркве у Каленићу. С 11 слика	121

САДРЖАЈ ДОДАТКА СТАРИНАРУ Н. Р. ГОД. III.

		стр.
Васић, Д-р М. М.	Некролог Ј. Мишковића	1
" " " "	Бронзана статуета Афродите. С једном сли- ком	9
" " " "	Фрагменат Канделобра (?). С две слике .	15
Ђорђевић, Д-р Тих. Р.	Некролог М. Ђ. Милићевића	3
" " " "	Из Државне Архиве	23
— ски.	Збирка докумената породице Продановића	19
	Преглед књига и листова	28—90.

Борковић

11-11-32

1934

НЕЗНАНО ГРОБЉЕ У ЖАГУБИЦИ

За упознавање прошлости на нашој земљи имамо, сем писаних споменика, језика, етничких особина и традиције, још један обилат извор у остацима некадашње народне материјалне културе. Врло угледно место међу тим остацима треба да заузму у истраживању и проучавању и стара *гробља* и *гробљишта* (гробишта), која су у нас мало узимана у опсег научног испитивања и ако су релативно добро очувана и садрже обилату научну грађу. Остављајући овде на страну: хумке, умке, гомиле, могиле, маћиле, маћилке, громиле, анте, бобије, боблије и како их још не зове наш народ, којих такође има врло много у Српским Земљама и које су од огромног научног интереса, ја ћу овде да обратим пажњу само на гробља и гробљишта.

Већ сама загонетна и необична имена неких гробља и гробљишта су пажње вредна. Така су: *Вамширско Гробље*,¹ *Џидовско Гробље*,² *Џиновско Гробље*,³ *Жидовско Гробље*,⁴ *Гробље од џидовије*,⁵ *Дивско Гробље*,⁶ *Дивски или џиновски гробови*,⁷ *Русанско Гробље*,⁸ *Русалијско Гробље*,⁹ *Росалијско Гробље*,¹⁰ *Латинско Гробље*.¹¹ *Римско Гробље*,¹² *Јеврејско Гробље*,¹³ *Чивутско Гробље*,¹⁴

¹ М. Ђ. Милићевић, Кнежевина Србија, 768.

² Наставник за 1894, св. 1 и 2, стр. 37; Браство VII, 67; Насеља Српских Земља II, 500.

³ Насеља I, CLX; I, 77; II, 500.

⁴ Бранково Коло 1898, стр. 1208.

⁵ Насеља III, 86.

⁶ Vid Vuletić-Vukasović, Bilješke o kulturi južnijeh Slavena poglavito Srbalja, стр. 30. — Дивовско гробље (Гласник Зем. Музеја 1901, св. 2 и 3 стр. 468—469).

⁷ Насеља III, 272.

⁸ Наставник за 1894, св. 1 и 2, стр. 37.

⁹ Насеља I, CLX; II, 146.

¹⁰ Кнежевина Србија 860.

¹¹ Старијар год. IX, књ. 3 и 4, стр. 133 и 134; Насеља I, CLX; II, 24, 357, 500, 585, 1037; III, 87, 88; IV, 461.

¹² V. V. Vukasović, Bilješke 30; Насеља II, 550; III, 273.

¹³ Насеља III, 273.

¹⁴ Старијар год. IX, књ. 3 и 4 стр. 136.

СТАРИНАР 1908.

Грчко Гробље,¹⁵ Јелинско Гробље,¹⁶ Маџарско Гробље,¹⁷ Арнаутско Гробље,¹⁸ Турско Гробље,¹⁹ Шокачко Гробље,²⁰ Богумилско Гробље,²¹ Моријино Гробље,²² Чумско Гробље,²³ Сватовско Гробље,²⁴ Маџурско Гробље,²⁵ Ристичко Гробље²⁶ итд. итд.

Сем тога на старим гробљинштима налазимо старих надгробних споменика са или без натписа, који са своје стране могу доста да кажу, те су за науку од важности и интереса.

Најзад стара гробља и гробљиншта у својим недрима, као у каквој скрини, чувају како драгоцену антрополошко градиво, тако и многе још добро очуване предмете или заостатке од њих, који су одлична грађа за упознавање културнога живота прошлих времена.

Жолећи обратити пажњу на стара гробља и гробљиншта у Српским Земљама као на изворе за културну прошлост народа тих земаља, ја саопштавам из својих путовања по Омољу резултате, до којих сам дошао ископавајући једно старо гробљинште у пролазу кроз Жагубицу.

* * *

На горњем крају Жагубице, који се пружа према истоку и који се зове Камидовац, налази се, недалеко од изласка из њега, брдашце, преко кога води пут из Жагубице за Црни Врх и даље за Брестовачку Бању. На томе брдашцу налази се некакво старо гробљинште, које Жагубичани Срби зову *Незнано Гробље*, а Румуни — *Мормини Парисици* (Напуштено или Пусто Гробље). Земља са тог гробљиншта згодна је за лоп, те су је Жагубичани на више места у велико ископали и однели. Копајући земљу они су у њој наплазили на људске лубање и кости, на по коју гривну или претен и на још понеке трошне и извештале

¹⁵ Бранково Коло 1898. стр. 1208; V. V. Vukasović, Bilješke 30; Насеља II, 24, 27, 276, 768, 1149, 1152; IV, 461.

¹⁶ Насеља II, 307, 311, 335, 339, 342, 361, 364, 370.

¹⁷ V. V. Vukasović, Bilješke 30; Насеља I, 77; II, 500, 937, 940; III, 273, 767; IV, 461, 558. Јоаним Вујић, Путешествије по Србији, II, Београд, 1902, стр. 29.

¹⁸ Насеља III, 198.

¹⁹ Насеља III, 273; IV, 471.

²⁰ Насеља II, 1060.

²¹ V. V. Vukasović, Bilješke, 30; Насеља I, CLX.

²² Насеља I, 273.

²³ Насеља III, 87, 179.

²⁴ V. V. Vukasović, Bilješke, 29 и 31. Караџић за 1900, 177, Насеља III, 273; K. Hörmann, Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini, knj. I, стр. 98 и 107. Гласник Зем. Музеја 1889, стр. 21—23.

²⁵ Браство VII, 67.

²⁶ Насеља II, 500.

ствари, на које нису ни обрађали озбиљну пажњу, већ су их из страха и сујевеља бацали, или на месту разбијали и упропашћавали.

На самоме гробљу налази се неколико крупних, грубих, каменова, који су јамачно гробни споменици. Они су, колико се могу видети, јер су многи урасли у земљу, не само без икаквих натписа, белог или шара, већ су неуглађени и неотесани и изгледају, без мало, онакви, какви су од стене одваљени. Можда су и имали какав сталан облик и каквих било знакова на себи, али је време, на онима што су се могли видети, могло збрисати сваки знак и лишити их првобитних облика. Можда у земљи има и који боље очувани примерак, али ја нисам имао времена да и то истражим.

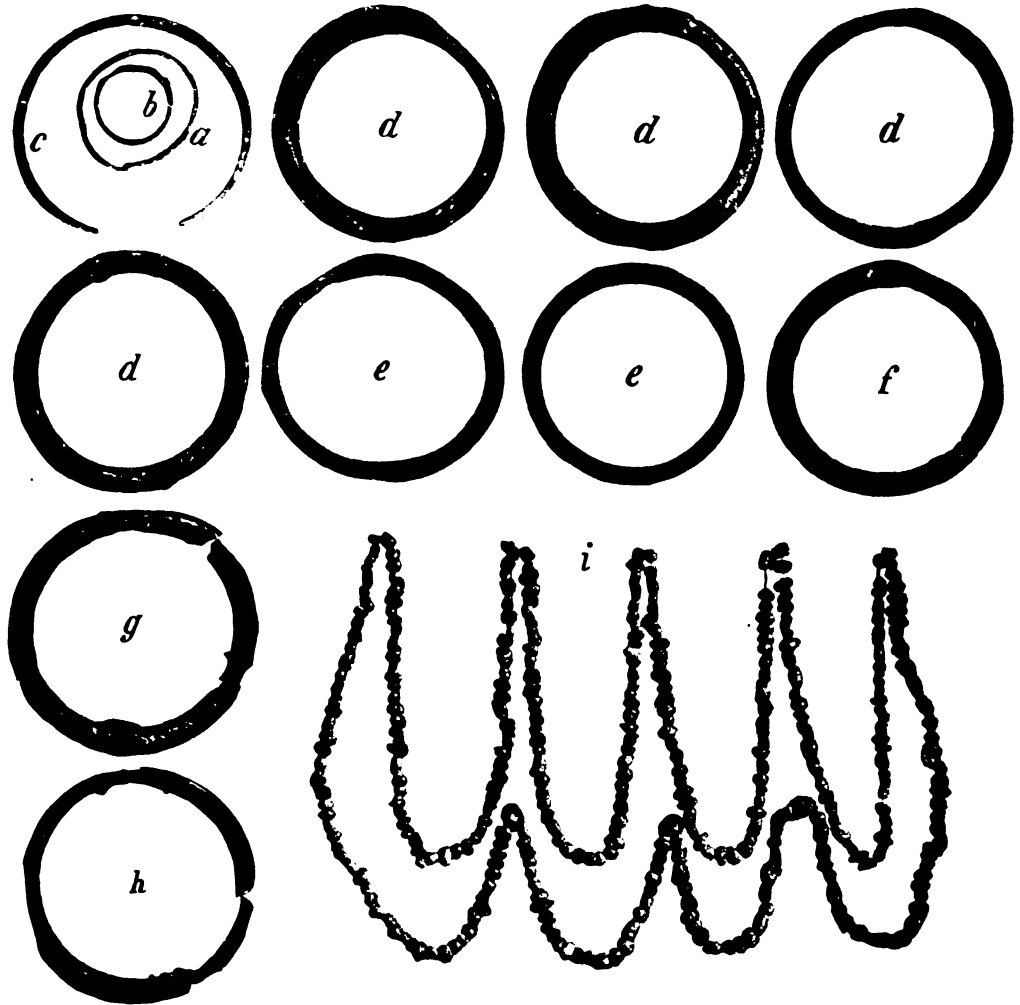
На овом сам гробљу раскопао три гроба и у њима сам нашао три костура: Први је био дубок 0,80 мет., а друга два по 0,50 мет. Мртваци су јамачно били дубље сахрањени, али је вода земљиште снела, јер је гробље, као што рекох, на истакнутом брдашцу. Земља која је костуре покривала још и сад је нешто трошнија од остале, те се готово јасно може распознати докле је гроб захватао. Костури су лежали окренути главом према западу а ногама према истоку.

У првоме гробу, са дужином од 0,80 мет., кости су биле трошне и поред све пажње нисам их могао све покупити. Лубању сам ископао читаву. По њој се види да је од женске особе у пуној зрелости живота. Имала је 32 добро очувана зуба. На левој страни лубање, приљубљено уз горњу вилицу нашао сам једну металну карику, која је награђена од најобичније савијене жице, и која је по свој прилици била оболац у уву. (Сл. 1 а).

У другом гробу, са дужином од 0,50 мет., сем костура, који је добро очуван, нисам ништа друго нашао. Лубања са 32 добро очувана зуба показује мушку особу.

Најзад у трећем гробу, са дужином од 0,50 мет., нашао сам доста добро очуван костур са раскомаданом лубањом, која показује женску особу са 28 зуба. Сем овога у овом сам гробу нашао и нешто интересантнијих предмета. На десној руци био је прстен од месинга, налик на прстење које и данас граде и продају кујунције, само са другојачим шарама. У место звездица, сисница и других шара, којима кујунције шарају прстење, овде је с горње стране глатка површина а десно и лево од ње рељеф у виду срца. (Сл. 1 б). На истој руци била је и једна гривна од месинга, на којој су наизменце вертикалне и хоризонталне бразде једини орнаменти. (Сл. 1 с). На левој руци, онде где се носе гривне, било је натакнутих девет карика од црног стаклета, налик на оно што су их хаџије доносиле женскињу из Јерусалима, да их носе на руци. Четири су просте карике од савијеног стаклета без икаквих шара. (Сл. 1 д). Две

су исте такве са црвеном пругом по средини. (Сл. 1 е). Једна је од увијеног па савијеног стаклета без шара. (Сл. 1 ф). Једна иста таква само ишарана трима црвеним пругама које спирално иду око ње. (Сл. 1 г). Једна је од спљоштене па савијене стаклене шипке, која има рељефну бразду на средини. (Сл. 1 х). Врло је карактеристично да су све ове гривне тако тесне (пречник им је 5 см.), да

Сл. 1 а-и.

кроз њих шака не може да прође, те изгледа да их је особа, која их је носила, морала метнути на руку још за детињства. Око врата нашао сам велики број расту- рених манистара, црних и зелених, облика округлог или дугуљастог, пробу- шених, да би се нанизане око врата могле носити. (Сл. 1 и). Око средине тела нашао сам комадић већ угљенисане крпе. То је једини остатак од одећа.

То је све што сам нашао у три гроба Незнанога Гробља. Много није, али је ипак значајан прилог упознавању ношње времена из кога су гробови.

На жалост врло је тешко рећи кадашње је Незнано Гробље. Оно само о томе нема никаквих података. Записа на камењу на њему нема. У гробовима поред све пажње нисам могао наћи никакав новчић, који би бар приближно казивао старост гробова. Традиција која би се односила на његову старину је недовољна. Име му ништа не казује. Српско име, Незнано Гробље, показује право незнање, а влашко казује оно што сваки види и зна. Нико не зна кад је напуштено.

Ја ћу се ипак потрудити да му колико толико одредим старост и то, како ми се чини, доста приближно и поуздано.

Жагубичани причају, да је источно од овога гробљишта било некад село, које се звало *Камидовац*. То место и сад зову *Селиште* (Румуни — *Салиште*). На том Селишту има и сад самониклих младица од дуња, за које казују да су издаци некадашњих воћњака села Камидовца. Ово је гробљиште веле била гробље села Камидовца. Део Жагубице у коме је ово гробљиште и сад се зове Камидовац.²⁷ Село Камидовац кажу да је заустело онда, кад је заустело и читаво Омоље. Кад је Омоље заустело у њему се, веле даље, за педесет година није чуло да петао запева; све је било пусто. После тог времена дошло је код заустеле и у луг обрасле Тршке Цркве, на један сат западно од Жагубице, на друму који води за Млаву, седам влашких фамилија из Алмажа у Ердељу.²⁸ Четири фамилије населе Селиште код Лазнице, а три дођу и населе Жагубицу. Једна од тих, за коју се само и зна по имену, била је Лупшина фамилија од које су садашњи жагубички Лупшоњи (Лупшићи) око 90 кућа. После тога надозали су и други Румуни из Алмажа и са других страна, а исто тако и Срби, и населили и Жагубицу и остало Омоље.

²⁷ У Малој Класури реке Тиснице баш поред саме Жагубице, на југоисточној страни налазе се камени темељи у виду крста од некакве врло мале старе цркве, чији је олтар био окренут истоку. Храм јој нико не зна, нити се ту народ кад год скупља. Народ ове темеље зове просто *Црквина*, али прича, да је одавно долазио у Жагубицу неки човек од некуд из прека и да је казивао, да се та црква звала *Дамила*, а село поред ње *Камијеве*. Поред свег мог разбирања народ не зна ништа друго ни о Дамили ни о Камидовцу, сем то што је од тог странца чуо.

²⁸ За једну фамилију знају њени потомци, који сада живе у селу Лазници, да је из села Раките код Алмажа.

Да би представили колика је пустош тада била у Омољу причају, да су неки од тих фамилија, кад су дошли до Тршке Цркве, око које је био висок густ луг, да виде место на да доведу фамилије, спазили у лугу дим, (неки кажу да су чули пушку), па пошли да виде шта је. Кад тамо а човек заклао човека, па сече месо од њега и једе. Одмах га убију, али се покају, што га бар нису питали, ко је и откуда је.

Време кад је Лупша од прилике могао населити Жагубицу не знају Жагубичани ни приближно да одреде. У томе они иду врло далеко и тврде да је било одмах после Косова. То је међу тим немогуће. Мени су показали у садашњем жагубичком гробљу гробове Лупше и његове жене баба Опре. На Лупшином крсту пише само *Лупша*, а на Оприно: *Баба Опра*. На Лупшином је крсту, веле, био повећи натпис, али га је неко избрисао због тога, што је у натпису био Лупшин распоред имања и воденице потомцима, па му се није допадао. И заиста на камену се јасно познаје да је нешто избрисано. Избрисана је и година Лупшине смрти која би нешто могла казивати. Лупшин су и Оприн крст међу првима у садашњем жагубичком гробљу, које се ширило од запада на исток. Али баш ту међу првим гробовима је и крст „Велике попадије попа Марка“, на коме је два пут записана година 1767. И Лупшина је смрт могла бити од прилике у то време. Лупша је умро као стар човек изродивши синове, захвативши силно имање и саградивши воденицу. Традиција је о њему врло жива, и кад год га мештани помињу зову га деда Лупша.

То је што знамо из традиције. С друге пак стране знамо да доба Лупшина досељавања ваља тражити пре 1734. године, јер се тада већ помиње Жагубица, као село које припада под парохију Тршка Цркве заједно са селима: Лазницом, Милатовцем, Вуковцем, Јошаницом, Осаницом, Рибарима, Сувим Долем, која и сад постоје и Тргом, кога данас нема, али на чијем месту стоји и данас Тршка Црква.²⁹

С овим се приближно слаже, ако је тачно, и родословље Лупшоња, које сам ту испитао. Павле Лупшоњ који има око педесет година шесто је колоно почевши од Лупше.

На скорашњост Жагубице око 1834. године упућује још и то, што тада још није имала стално и утврђено име, већ се зове и *Жагубица* и *Врело*. У два списка села која су 1734. и 1735. године потпадала под парохију Тршке Цркве помиње се и Жагубица.³⁰ Међу тим у два „тефтера митрополијског таксила“, један из 1733. а други 1734. године, из којих се види колико је плаћено за митрополита од народа и свештенства на име димнице, милостиње, копака, ексархије, венчанице, подушја и глобе, код парохије омољске у оба

²⁹ Митрополија београдска око 1735. године, по архивским списима припоштно Димитрије Руварац. Споменик XLII, стр. 104.

³⁰ „И деветъ села под' неси стоит': прво Трѣгъ [овог села нема више. Место њега је данас само Тршка Црква, коју мештани зову и само Тршка са црквеном механом на лруму], Лазница, Милатовци, Вѣковци, Јошаница, Јошаница [данас Осаница], Рибари, Сѣходол', Жагубица.“ (Споменик XLII, 104. Види и страну 118).

случаја стоји место Жагубица—*Врело*.³¹ Исто је тако име *Врело* у месту Жагубица и у једном „Екстракту от протокола Епархији Сербскија в којем дитриктје сел и колико в којем седје свјашчеников и домов имат“, који се потпуно слаже с оним из године 1734., сем што у њему још стоји да омољска парохија у Тргу има једну цркву и два свештеника.³²

Треба још утврдити кад је могло Омоље запустети и на основу тога утврдити кад су могли живети становници који су се сахрањивали у Незнаном Гробљу.

Ово време запушћавања, одмах да кажем, могло је бити за време сеобе српскога народа из 1690. године. Да до овог закључка дођем мислим да имам довољно разлога.

У једноме запису у рукопису манастира Шишовца казује се, како је 1690. године везир Ђуприлић с великом војском Турака и Татара заузео Ниш и Смедерево и дошао под Београд. „У томе рату, вели се ту, било је велико плењење и расејавање народа хришћанског и запушћење (запущение) све српске земље; опустели су: манастири, вароши и села, а неки су са свим изгорели“. Тада је, вели се даље, и „наш манастир Раваница у Србији коначно запустен“.³³ То се исто прича и у једном рукопису манастира Раванице.³⁴

Ја истина немам директних доказа да је тада запустело и Омоље, али томе у прилог иде до некле аналогија, а још више то, што многе ствари показују пустош у читавој области, почевши од Параћина до Дунава, па дакле и у Омољу.

Тако се у поменутом шишовачком рукопису вели, да кад је 1718. године утврђен мир у Пожаровцу између Аустрије и Турске, онда се Стефан

³¹ Споменик XLII, 128. Интересантно је колико су села имала домова у оно доба, што такође може ићи у прилог младости насеља у Омољу:

	1733 године		1734 године	
Лазница	33	дома	24	дома.
Врело	25	„	22	„
Милатовца	5	„	4	„
Суходола	6	„	6	„
Вуковци	10	„	10	„
Рибари	9	„	9	„
Јошаница	8	„	8	„
Јосаница	20	„	15	„
Трг	18	„	12	„

³² Споменик XLII, 152.

³³ Стари српски записи и натписи, скупио их и средио Љ. Стојановић, III, 95.

³⁴ Ibidem 98.

даскал, јеромонах врати у своју Раваницу у Србији и нађе манастир пуст и у свему порушен, а препрате црквене до темеља разрушене.³⁵ У рукопису манастира Раванице вели се, да су по цркви порасла велика дрвета.³⁶

За цркву у Клењу (срез голубачки) вели егзарх Максим Радаковић, у своје извештају из 1733. године, да је „стара и расипана и на пустом солишту, не пева, нити што своје има“. „Храм не зна се“.³⁷

Исто тако вели и за цркву у Баричу (срез голубачки) да је „стара и разорена, не служи, нема књига, нема округа, нити ичега свог“.³⁸

Исти је случај и са црквама у Крушевици (срез голубачки),³⁹ Десини (срез рамски),⁴⁰ Ђириковцу (срез пожаревачки).⁴¹

На запустелост опомињу сем рушевина још и обнављања и грађења нових цркава и манастира, која сва у овом крају падају баш у време после 1718. године, дакле после аустријске окупације:

Поречка црква *награђена* је 1730. године.⁴² Порушена стара Тршка црква у Омољу, „за коју људи не знају кадашња је“, „обновљена је одозго и шиндром покривена“, тако о њој вели егзарх Максим Радаковић 1733. године.⁴³ Манастир Горњак изгледа такође да је тада обновљен. За њега вели егзарх Максим: „Црква стара са једним трулом, саградио ју је кнез Лазар, озго *шиндром покривена и неокречена*“.⁴⁴ Црква у Каменову (срез млавски) од слабог материјала, *награђена* је 1730. године.⁴⁵ Црква у Градишту *саграђена* 1720.⁴⁶ или 1722. године.⁴⁷ Црква у Голупцу *саграђена* је 1728. или 1730. године, али 1733. године још није била освећена.⁴⁸ Црква у Пожаревцу *саграђена* је 1723. године.⁴⁹ Доња црква у Пожаревцу *саграђена* је 1723 го-

³⁵ Ibidem, 97.

³⁶ Ibidem, 99.

³⁷ Извештај, написао 1733. Максим Радаковић, егзарх београдског митрополита, преписао и приредио Гаврило Витковић, Гласник Српског Ученог Друштва, књ. 56, стр. 175. Види и Споменик XLII, 113 и 122.

³⁸ Гласник, књ. 56, стр. 178; Споменик XLII, 109.

³⁹ Споменик XLII, 111 и 121.

⁴⁰ Споменик XLII, 115.

⁴¹ Ibidem, 124.

⁴² Гласник 56, стр. 161; Споменик XLII, 103.

⁴³ Гласник 56, стр. 163. Види и Споменик XLII, 104.

⁴⁴ Гласник 56, стр. 164.

⁴⁵ Гласник 56, стр. 165.

⁴⁶ Гласник 56, стр. 174.

⁴⁷ Споменик XLII, 108.

⁴⁸ Гласник 56, стр. 176; Споменик XLII, 112 и 113.

⁴⁹ Гласник 56, стр. 181.

дине.⁵⁰ Црква у Мајдан-Пеку *саграђена* је 1725. године.⁵¹ Црква у Параћину „пређе је била турска џамија“.⁵² Црква у Затоњу (срез рамски) *саграђена* је 1734. године.⁵³ Црква у Петки (срез пожаревачки) *саграђена* је 1735. године.⁵⁴

Могло би се приметити да су обнављања цркава за ово време врло природна. Србија је дошла окупацијом под власт хришћанске земље, те се народ осетио слободнијим и у бољим приликама у погледу вере, па је подизао и обнављао своје богомоље, чега није смело бити под Турцима. И то је могућно, али да то нису чинили староседеоци већ нови становници, показује то, што они не знају ни који је храм заустелој цркви, као што је случај код Клења, или не знају кадашња је рушевина, као што је случај код Тршке цркве.

Младост становништва у томе крају врло лепо илуструје и то, што сви свештеници у томе крају, с врло незнатним изузетком, нису одатле већ досељеници. Старих свештеника нема, њих је нестало заједно са становништвом које је одатле отишло.

Петар, свештеник параћински 1733. године, родом је из села Милоја у Колашину, „учио је књигу код неког Гаврила Зуграфа од Рисна“, а и у Раваници код даскала Стефана једну годину.⁵⁵ Стефан Марковић, свештеник параћински 1734. године, родом је из села Кулашина, близу Пећи.⁵⁶ Николај Петровић, свештеник голубачки 1733. године, родом је из Мораче у Херцеговини. Учио је у Дробњацима у манастиру Тушини. Тамо се и оженио и рукоположио га за ђакона и свештеника владика херцеговачки Арсеније.⁵⁷ Петар Михаиловић из Клења 1730. године, родом је из Скопља, учио је у Пећи а рукоположио га Константин владика скопљански, био свештеник у Турској петнаест година, дошао у Клење око 1721, године.⁵⁸ Никола свештеник у Десини 1730, године, родом из Новог Пазара,⁵⁹ или из Истока близу Пећи,⁶⁰ учио у Пећи, дошао у Десину око 1726, године. Радослав, свештеник маријански⁶¹

⁵⁰ Гласник 56, стр. 184.

⁵¹ Споменик XLII, 102.

⁵² Споменик XLII, 105.

⁵³ Споменик XLII, 113.

⁵⁴ Споменик XLII, 124.

⁵⁵ Гласник 56, стр. 124 и 169; Споменик XLII, 106.

⁵⁶ Споменик XLII, 106.

⁵⁷ Гласник 56, стр. 136 и 176; Споменик XLII, 122.

⁵⁸ Гласник 56, стр. 139 и 175; Споменик XLII, 123.

⁵⁹ Гласник 56, стр. 141.

⁶⁰ Споменик XLII, 116.

⁶¹ Маријани, заселак села Курјача, у срезу рамском, округа пожаревачког. (М. Ђ. Милићенић, Белешке о неким нуријама, црквама и манастирима у Србији из времена 1730—1736. Споменик XXXVII, 170).

1730, године, учио у Каравлашкој у манастиру Житијану.⁶² Марко Стајић, свештеник у Смољинцу 1730. године, родом из шанца Жабља у Бачкој⁶³ или из Земунa.⁶⁴ Павле из Крушевца у Звижду, родом је Влах из Најдеша, учио у Најдешу.⁶⁵ Исак из Затоња (срез рамски), родом је из Булинског Поља, учио у Печки близу Арада.⁶⁶ Нешко Стефановић из Шетоња (срез млавски), родом је из Херцеговине, учио у Старом Влаху у манастиру Ковиљу, рукоположио га владика херцеговачки Арсеније.⁶⁷ Лазар Јовановић из Пожаревца, родом је из Бачке, у Пожаревцу је од 1719. године.⁶⁸ Јосиф Савић из Пожаревца, родом је из Београда⁶⁹ или из Видина.⁷⁰ Јован Томић из Пожаревца, родом је из Карловаца.⁷¹ Стефан Аранитовић из Пожаревца, родом је из Баната.⁷² Ђакон пожаревачки Василије родом је из села Куле у Банату.⁷³ Арсеније, свештеник манастира Манасије родом је из Херцеговине.⁷⁴ Игуман манастира Манасије Јосиф родом је из Бачке.⁷⁵ Виктор калуђер манастира Манасије, родом је из Мораче у Херцеговини.⁷⁶ Димитрије, калуђер манастира Манасије, родом је из Херцеговине.⁷⁷ Мојсеј, монах манастира Манасије, родом је из Будима.⁷⁸ Глигорије, монах манастира Раванице, родом је из Карловаца.⁷⁹ Гаврил, јеромонах манастира Раванице, родом је из Шапца.⁸⁰ Софроније, ђакон манастира Раванице, родом је из села Јаска.⁸¹ Гаврил монах манастира Рукомије, родом је из Влашке.⁸² Гаврил, свештеник ливадички (срез моравски,

⁶² Гласник 56, 142 и 174.

⁶³ Гласник 56, стр. 143; Споменик XLII, 108.

⁶⁴ Гласник 56, стр. 176.

⁶⁵ Гласник 56, стр. 145—146; Споменик XLII, 112 и 121.

⁶⁶ Гласник 56, стр. 147 и 175.

⁶⁷ Гласник 56, стр. 149.

⁶⁸ Гласник 56, стр. 155.

⁶⁹ Гласник 56, стр. 156.

⁷⁰ Гласник 56, стр. 183.

⁷¹ Гласник 56, стр. 157 и 184.

⁷² Гласник 56, стр. 158.

⁷³ Гласник 56, стр. 159.

⁷⁴ Гласник 56, стр. 167.

⁷⁵ Гласник 56, стр. 167.

⁷⁶ Гласник 56, стр. 168.

⁷⁷ Гласник 56, стр. 168.

⁷⁸ Гласник 56, стр. 168.

⁷⁹ Гласник 56, стр. 172.

⁸⁰ Гласник 56, стр. 172.

⁸¹ Гласник 56, стр. 172.

⁸² Гласник 56, стр. 178.

округ пожаревачки), родом је из Влашке.⁸³ Исанија, калуђер манастира Тумана, родом је из Херцеговине.⁸⁴ Оноврије, калуђер манастира Витовнице, родом је из Будима.⁸⁵ Шарбан, свештеник мајданпечки, родом је Румун из села Ореза.⁸⁶ Јанко, свештеник тршки (Тршка црква у Омољу), родом је из Охрида.⁸⁷

Младост цркава и скорашњост насеља у овоме крају, у то време, показује и то што су многе цркве неосвећене,⁸⁸ што су неснабдевене потребама и велика ревност у снабдевању, која се јако истиче у извештајима на које се позивам.

На основу свега реченога ја изводим :

1. Да је Омоље заједно са читавом облашћу од Мораве до Дунава запуштено приликом сеобе српскога народа 1690. године;

2. Да је после пожаревачког мира и аустријске окупације 1718. године почело да се насељава са разних страна, па и Румунима из Баната, па су тада могле доћи и прве румунске породице у Жагубицу, Лазницу и околна села, чије досељење памти народна традиција у тим местима.

3. Да је према томе Незнано Бробље у Жагубици и Камидовац из времена пре 1690. године.

*

Требало је да сам нешто више рекао и о предметима, који су нађени у гробовима Незнаног Гробља. На жалост о њима, сем описа, не могу рећи ништа више. Да се они одреде и проуче потребно је имати више предмета те врсте са разних страна тога времена и више података о њима. Поређењем предмета и проучавањем података и они би били проучени. То је на жалост за сад немогуће, јер нити имам на расположењу предмета нити података о њима.

Тих. Р. Борђевић.

Напомена. Сматрам за дужност поменути са благодарношћу, да је моја екскурзија од прошлога лета по Источној Србији, приликом које су и вршена испитивања на Незнаном Гробљу, помогнута од стране Српске Краљевске Академије.

⁸³ Гласник 56, стр. 178.

⁸⁴ Гласник 56, стр. 179.

⁸⁵ Гласник 56, стр. 181.

⁸⁶ Споменик XLII, 102.

⁸⁷ Споменик XLII, 104.

⁸⁸ Гласник 56, стр. 283—285.